

σῶν; εἶναι γὰρ, πολλὰ, καὶ πολὺ τραυματικώ-
τερα.

Δ. Ζ'. Ὅτι κάθε κακὸν ἔχει κάποιαν
ἀνταμοιβήν.

Οἱ ζωγράφοι καὶ ἀγαλματοποιοὶ νοσιμῶνται ἐνίο-
τε γὰρ χηρατίζου τεχνησύνως κάποιαν εἰκόνα εἰς ἕο-
πον ὅπως θεωρεῖσθαι ἀπὸ εἰς μέρος γὰρ τρασαίνου
εἰς ἀπὸ πρόσωπον χαριέσατον καὶ διαφορεέσατον· καὶ ἀπὸ
τὸ ἄλλο, εἰς ἀπὸ τέρας ἀμόρφον καὶ φρικωδέσατον. Τοιαῦ-
τα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγ-
ματα· ὅλα σχεδὸν ἔχου ὄψιν διττλήν· ἡ δὲ διαφορὰ
εἶναι ὅτι ὁ μὲν μικρόν καὶ ἀφύη ἀνθρώπος προση-
λόνεται ἄλλως εἰς τὴν λυπηρὰν ὄψιν τῆς πραγμά-
των, καὶ καταπίπτει (ἔξεθνήζεται)· ὁ δὲ νενεχὴς
σρέφει ἄλλως τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, καὶ πα-
ραμυθεῖται.

Ἀλλὰ πῶς ἡμπορεῖ γὰρ γῆ τῆτο, θέλει εἰπῆτις,
καὶ εἰς τὰ κακὰ, ὅπως δὲν ἔχου θεραπείαν; Ἄν δὲν
ἔχου θεραπείαν, ἔχου ὅμως ὅλα κάποιαν ἀνταμοιβήν·
ἴσως τί δὲν εἶναι, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, κακὸν, ὅπως γὰρ μὴ
εἶναι συωδόμενον μὲ κάποιον καλόν· εἰς τὴν Δεῖβνι-
τιανὸς μάλιστα ἠθέλου εἰπεῖν, ὅτι εἶναι ὅλα καλά·
ὁ Ρόβινέτος, ὅτι τὰ καλά καὶ τὰ κακὰ εἶναι εἰς ἰ-
σοσαθμίαν· ἐγὼ ὡς τὸσον δὲν λέγω μῆτε τὸ εἰς
μῆτε τὸ ἄλλο· ἀλλ' ὅτι κάθε κακὸν ἀνταμείβεται ὡς
τὰ πολλὰ μὲ κάποιον καλόν, καὶ μᾶς πληροφορεῖ εἰς
τῆτο ἢ κατ' ἡμέραν πείρα. Ποσάκις, λέγει ὁ Φοντε-
νέλλης, ἴσως κάποιαν συμβεβηκότα, τὰ ὅποια κατ' ἀρ-
χὰς μᾶς ἐφάνησαν ἀφόρητα δεινὰ, δὲν μῆσομεν μετὰ
ταῦτα τὸσον ἀχαρισημένοι, ὅπως ἠθέλαμεν δυσαρεση-
θῆ ὑπερβολικὰ, ἀίσως δὲν μᾶς συέβαινον; Ἡ ἰ-
δία δεινότης τῶ κακῶ, προδίδεται ὁ Π. Στελλίνιος, συ-

νεργεῖ πολλάκις εἰς τὸ νὰ προέλθῃ ἀπ' αὐτὸ εἴνα καλὸν μεγαλύτερον· ἐπειδὴ συμβαίνει εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνο, ὅπῃ συμβαίνει εἰς τὰ ὕδατα μιᾶς πηγῆς, τὰ ὅποια ὅσον ὑψηλότερα σικόνονται, ἄπο τὸσον ὑψηλότερα πίπτειν.

Τί νὰ ἀπαειθμώμεν ὅλας τὰ ἀνταμοιβὰς, ὅπου σωφοδύειν χερόν πάντοτε ὁποιοῦνδήποτε κακόν; τὰς ἀδραμυθίας τῆς φίλων, καὶ τῆς συγγενῶν· τὴν προμήθειαν, ὅπῃ βλέπομεν νὰ λαμβάνει οἱ ἄλλοι ὡς ἡμῶν, ἢ ὅποια μᾶς ἀδραμυθεῖ διὰ τῆς καλῆς ὑπολήψεως, εἰς τὴν ὅποιαν δείχνειν ὅτι μᾶς ἔχειν· τὴν διδασκαλίαν, ὅπῃ μᾶς χορηγῶν αἱ δυσυχίαι εἰς τὸ νὰ μάθωμεν νὰ κυβερνώμεθα καλλίτερα (1)· τὴν δικαίαν ὅπου μᾶς προσφέρουσι διὰ νὰ ἐλαττώσωμεν τὰς ἀληθεῖς φίλους ἄπο τὰς ψεύδεις· τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σφαλμάτων εἰς τὰ ῥύσα καὶ ἐπίκηρα πράγματα τῆς γῆς· καὶ ἄλλα μυρία, τὰ ὅποια ἔλα ὅμῃ ἠνωμένα, δὲν εἶναι μικρὰ καὶ ἀκαταφρόνητα;

Δὲν πρέπει νὰ ἀδραμυθώμεν ἐνταῦθα μίαν σκέψιν, ἢ ὅποια σωτελεῖ πολλά εἰς τὸν σκοπὸν μας, καὶ εἶναι, ὅτι πολλάκις ἢ ἀποβολὴ εἰδὸς ἀγαθῶν, θεωρημένη καθ' ἑαυτὴν, δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ κατάπαυσις τινὸς κακῶν, ἢ τινὸς ζημίας. Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι, καὶ μετῴθισεν εἰς παροιμίαν, λέγει ὁ Ἀββᾶ Τρεβλέτ (Δοκίμ. ὡς ἁφόρων ὑποθέσεων Φιλολογικῶν καὶ Ἠθικῶν Τόμ. Α'), ὅτι τὰ μεγάλα πλέθη, εἶναι μεγάλα ἐνοχλήσεις· καὶ θέλωμεν ἰδῆ καὶ ἡμεῖς ἐν σικεῖν τὸπω πόσον πρέπει νὰ προτιμᾶται τέτων μία ἀναπαυτικὴ μεσότης. Ὡσαύτως τὰ ἀξιώματα δὲν εἶναι ἄλλο, λέγει ὁ Σενέκας, ὅτι μὴ δαλεία

(1) Ἡ τύχη μᾶς διορθώνει ἀπὸ πολλὰ ἐλαττώματα, τὰ ὅποια ὁ λόγος δὲν ἠδύεσκον ἡμῶν πρὸς νὰ διορθώσῃ, λέγει καὶ ὁ Δέκας Ροχεφουκόλτ. De la Rochefoucault (Ἰστορικ. 187.).

Κεφ. Δ'. Θεραπ. τῆς ψυχ. κακῶν. 67

λεία (σκλαβεία) τιμημένη (1). ἢ ἀρχὴ (ἐξουσία) δὲν εἶναι ἄλλο, ἀλλὰ μία μέριμνα νὰ ἐπαρτυπη τινὰς εἰς τὴν τῆς ἄλλων διαγωγὴν, νὰ φροντίζῃ διὰ τὰς χεῖρας τῆς ἄλλων, νὰ ἀκέρῃ τὰς διαφοράς των, νὰ καταλλάττῃ (εἰρυνόλῃ) τὰς λογομαχίας των, νὰ καθησυχάζῃ τὰς παραχάς των· ὅλα τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ ἔχεν κάποιον ἀδαπλησίαν ἐνόχλησιν, ἢ κατὰπαύσις τῆς ὁποίας πορῶσιν πολλάκις εἰς τὸν Φιλόσοφον ἠθουῶν μεγαλιτέραν ἢ τὸ τὴν λύπην, ὅπως πορῶσιν ἢ ἀποβολὴ αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ.

Δὲν εἶναι κακὸν, ἐνὶ λόγῳ, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ φρόνιμος ἀνθρώπος νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ εὕρῃ κάποιαν ἀπαρτιβίω, διὰ νὰ παρηγορηθῆται· αὐτὸς εἶναι, λέγει ὁ Πλάταρχος, ὡς αὐτὸ τὴν μέλισσαν, ἢ ὁποία ἀπὸ τὸν πικρὸν θυμὸν λαμβάνει μέλι γλυκύτετον. Ὁ Ζήνων ἀποβαλὼν εἰς εἷνα ναυάγιον ὄλιον τὴν φελοσίαντα, ἐχάρη δι' ὅτι τῆτο τῷ ἔδωκεν δικαιοσύνην νὰ πρόσκηται καλλίτερα εἰς τὰς ὀπιθήμας (2). Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐξοριθεὶς ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας καὶ καταφυγὼν εἰς τὰς Θήβας, ἐνόμιζεν ἑαυτὸν διδάμονα, ὅτι ἠμπορῶσεν ἐκεῖ, μακρὰν ἀπὸ τὰς κοινὰς φροντίδας, νὰ ἀκροάζηται τὸν Κράτητα.

§. Η'.

(1) Ὁ Διογένης πρὸς εἷνα, ὅστις ὑπερεξεδίαζε τὴν εἰς τὰς θύρας Ἀλεξάνδρου τύχην τῆς Καλλιθοῦς, εἶπαι, μάλιστα δυστυχέστατος, ἐπειδὴ πρέπει νὰ γόματιζῃ καὶ νὰ δειπνῇ ὅχι ὅταν ἔχη ἰρίξιν, ἀλλ' ὅταν ἀρέσκη πρὸ Ἀλεξάνδρου.

(2) „Νυνὸν ἀπλόηκα, ὅπως γενεαυάγηκα. (Πλάταρχ. Ἀπεφθ.) Ὡσαύτως καὶ Ἀνάξαγόρας ἐν τῇ ἀποβολῇ τῆς παραγμάτων τῶν παρηγορεῖτο λέγων· „Εἰ μὴ ταῦτα ἀπώλοντο, καὶ ἀν' ἐσώθην αὐτὸς. σωτηρίαν ἀνεπιτήμητος τὴν Φιλοσοφίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν τὸν ἀνάγκη κατὰν αἰ δυστυχίαι.

§. Η'. Ὅτι τὰ κακὰ εἶναι πάντοτε μικρότερα ἀπὸ ὅ,τι φαίνομαι.

Ἀλλὰ ἐκτὸς τῆς νὰ ἰξόρη τινὰς νὰ εὐρέσῃ δὲθὺς τὸ ὄμμα εἰς τὴν καλλίτεραν ὄψιν τῶν πραγμάτων, πρέπει προσέτι νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι καὶ ἀπὸ αὐτῆς τὴν χειροτέραν ὄψιν θεωρήματα, εἶναι πάντοτε ὀλιγώτερον βαρέα ἀπὸ ὅ,τι τὰ ζωγραφίζει ἢ φαντασία. Δὲν εἶναι κανὼν πρᾶγμα κακὸν εἰς ἡμᾶς, ἔλεγε ὁ Μοῦσῆς, ἀνίσως πληροφορηθῶμεν, ὅτι δὲν εἶναι τοῖστον· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὄπλον, διὰ τοῦ ὁποῖου οἱ Στωϊκοὶ ἀνθίσαντο εἰς κάθε δυσυχίαν. Ἀποκλείοντες ἀπὸ τὴν κλάσιν τῶν κακῶν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπερ δὲν εἶναι κακία, παρηγορῶντο εἰς τὰς δυσυχίας των, ἀποποιούμενοι καὶ τὸ νὰ τὰς ὀνομάζωμεν κακὰ. Ὁ Ἐπίκτητος ἠθέλησεν ἀκόμη ἀειπώτερον· ὁπότεν, ἔλεγε, θλίβησαι εἰς κανὼν λυπηρὸν σωματίον, σωήθεις νὰ λέγῃς καθ' ἑαυτὸν, αὐτὸ δὲν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ φαίνεται, αὐτὸ εἶναι ψιλὴ φαντασία· ἀλλὰ νὰ σωηθῆσιν τινὰς νὰ θεωρῇ ὡς ψιλὴ φαντασίαν καὶ ἐκεῖνα ὅπερ εἶναι πράγματα, εἶναι ἔργον πολλὰ δύσκολον, τὸ ὁποῖον τὸ ἀφίνομεν εἰς τὰς Στωϊκὰς τοὺς σωηθισμῶν εἰς τοιαύτας δοκιμασίας. Εἰς ἡμᾶς ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶναι χαλιναγωγὴ ἢ φαντασία, εἰς ἔσπον ὅπερ νὰ μὴ παρασαίνῃ ὡς πραγματικὰ ἐκεῖνα, ὅπου δὲν εἶναι τοιαῦτα.

Ὡς τὰ πολλὰ εἰς τὰς δυσυχίας ἐκεῖνο, ὅπερ μᾶς θλίβει, δὲν εἶναι τὸ κακὸν, ὅπερ ἐνεργεῖα δοκιμάζομεν, ἀλλ' εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ εἰς τὸ μὴ ταῦτα ἰδεάζομεθα μὲ τὴν φαντασίαν. Μία μητέρα μὲν ἔξαφῶν χήρα μὲ πολλὰ παιδιά, καὶ μὲ ὀλίγῳ κατάσασιν· αὐτὴ εἶναι καιρὸς, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ αἰδανέται ὀλιγώτερον τὴν δυσυχίαν της, αὐτὸς ὁ καιρὸς εἶναι βέβαια αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς αἰτυχίας, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει ἀκόμη κάποιον τὶ εἰς βοήθειαν τῶν παιδίων της·

ἡ εὐδαια καὶ εὐνοχωεῖα ἐπισυμβαίνει μὲν ταῦτα. Μὲν ὅ-
 λον τοῦτο εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τῶν βλέπειν καὶ
 εἶναι εἰς ἐσχάτῳ ἀπελπισίαν· προχωρῶντος τῆς χρό-
 νου, ἡ λύπη μειῖται, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξαφανί-
 ζεται. Πόθεν προέρχεται λοιπὸν καὶ λυπῆται τόσον,
 ὅποτεν ἀκόμη δὲν αἰσθάνεται τῶν ζημιῶν, καὶ ὅποτεν
 ἔπαρτε ναὶ αἰσθάνεται τῶν ζημιῶν, καὶ μὴ λυπῆται
 πλέον; ἢ οἶ ὅτι ἡ φαντασία, ἡ ὁποία συνηθίζει
 ναὶ μεγαλύνῃ ὅλα τὰ πράγματα, τὴν κάμνει ναὶ θεω-
 ρῆ τὸ κακὸν ἄπο τῶν πλέον φεικτῶ ὄψιν. Τότε νο-
 μίζει κάθε πρᾶγμα ἀφανισμῶν χωρὶς θεραπείαν·
 τότε κάθε ἐλπίς ἐξοερίζεται ἄπο αὐτῶν ὅλα πάντα·
 βλέπει ἑαυτῶν εἰς τὰ ἐσχάτα κακά. Ὁλος αὐτὸς ὁ
 φόβος μειῖται κατ' ὀλίγον ὀλίγον· κάθε βῆμα, ὅπερ
 κάμνει ἄπο τῶν φαντασιῶν εἰς τὸ πραγματικόν, τῶν
 κάμνει ναὶ βλέπῃ μίαν ἀκτίνα ἐλπίδος καὶ ἀδραμυ-
 θίας· κατ' ὀλίγον ὀλίγον τὰ πράγματα φθάνει εἰς
 μίαν ἀκμῶν, ἐν ἣ, ἀφ' ἧ ἀρθῆν κάθε νέφος, καὶ ὅλα
 λυθῆν κάθε φόβος, δὲν ἡμπορεῖ πλέον ναὶ ἀνιάται.

Ἐνας νέος κενόδοξος λαμβάνει μίαν ὕβριν· νομί-
 ζει ὅτι ἀτιμάθηκεν ὄχι μόνον εἰς γνωίμας, ἀλλὰ
 εἰς κάθε μέρος τῆς πόλεως, εἰς κάθε μέρος τῆς κό-
 σμου, καὶ πάντα, καὶ ὅλα πάντα. Πόθεν προέρχεται
 λοιπὸν ἡ ἀδημονία, ὅπου τὸν παροργίζει, δὲν εἶναι
 χρεία ναὶ τὸ ζητῶμεν· ἀν' ὅμως αὐτὸς ἡθελε ναὶ πλη-
 ροφορηθῆ, ὅτι κάθε ἀνθρώπος ἔχει ἀρκετὰς ἀχολίας
 ἐδικὰς τε, καὶ δὲν ἔκκαιρεῖ ναὶ συλλογίζηται ὅλα τὰς
 ἄλλας· ὅτι ὅτι τῆς συμβαίνουσας θέλων ὁμιλήσει τὸ
 πᾶν πολὺ εἰς μίαν ἢ δύο συναστροφὰς κηφίωσιν
 ἀνθρώπων, καὶ μὲν μίαν ἐβδομάδα ἢ τὸ πολὺ εὐα-
 μιῶν, κάμνει δὲν θέλει ἐνθυμηθῆ πλέον μήτε τὸ
 συμβεβηκὸς του, μήτε αὐτὸν τὸν ἴδιον, βέβαια δὲν
 ἡθελεν ἔχει πλέον τόσῳ ἀδημονία.

Ἀλλὰ κάθε εὐνας ἔχει τῶν ἀλαζονείων, ἢ τῶν ἀ-
 νοσιῶν ναὶ νομίζει ἑαυτὸν κενόν τῆς παντός· κάθε εὐ-
 νας σοχάζεται, ὅτι τὰ ἔμματα ὅλα τῆς κόσμου εἶναι

προσηλωμύα εἰς αὐτὸν μόνον, ὅτι εἰς τὰ μικρὰ συμβεβηκότα του πρέπει νὰ λάβῃ μετοχίω ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐκ τούτων λοιπὸν προέρχονται αἱ περειασώτεραι θλίψεις μας, καὶ τὰ τραχύτερα ἀτοπήματά μας· ἀνὰ γυμνωθῶμεν ἀπὸ αὐτῶν τὴν πόρνηψιν, ἀνὰ πληροφορηθῶμεν, ὅτι τὰς ἄλλας ὀλίγον, ἢ τελείως δὲν τὰς μέλει θεοῦ ἡμῶν, θέλει εἰμεθα φρονιμώτεροι καὶ δίδαιμονέστεροι.

Ἐπαεληθόντες λοιπὸν ἀπὸ ταύτων τὴν μικρὰν παρέκβασιν εἰς τὸ προκείμενόν μας, λέγομεν ὅτι εἰς καθέπε δυσυχίαν πρέπει νὰ ἔχωμεν δεῖν βέβαιον, ὅτι τὸ κακὸν εἶναι πάντοτε μικρότερον ἀπὸ ὅ,τι μᾶς φαίνεται. Ὅποιαδήποτε ἔξιν καὶ ἀνὰ ἀποκλήσωμεν δεῖν νὰ χαλινοῦμεν τὴν φαντασίαν, εἶναι βέβαιον ὅτι αὐτὴ κατ' ἀρχὰς δὲν θέλει λείπει νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως ἐν τῶν δεσποτεῖαν της· καὶ συλλεθισμένη καὶ τὸ φυσικόν της νὰ μᾶς κάμνῃ νὰ βλέπωμεν τὰ πράγματα δεῖν τῆς μικροσκοπίων, ἢ τῆς καλεμῶν πολλαπλασιαστικῶν ὑάλων (1), θέλει μᾶς κάμνῃ νὰ βλέπωμεν τὰ κακά μας πάντοτε ἢ μεγαλύτερα, ἢ πολυαειθμότερα ἀπὸ ὅ,τι εἶναι καθ' ἑαυτά· ὁ λόγος ὅμως μᾶς πείθει, ὁ λόγος θεδὸν μᾶς ἀναγκάζει νὰ τὰ πισδῶμεν μικρότερα καὶ ἀπὸ ὅ,τι φαίνονται.

§. Θ'.

(1) Οἱ πολλαπλασιαστικοὶ ὑάλοι εἶναι τεχνητοὶ ἔχοντες σχῆμα ἡμισφαιρειδές, ὅμοιο μὲ τὸ σφενδύλι, ὅπερ μεταχειρίζεται αἱ γυμναῖκες εἰς τὸ νῆθαι· αὐτοὶ δὲ τὸ κυρτὸν μέρος εἶναι πέλεκυοι εἰς ἐπίπεδα, καθὼς οἱ κιάμαντες ὅπερ φορῶμεν εἰς τὰ δακτυλίδια. Ἄν προσαρμώσῃ τις εἰς τὸν ὄφθαλμόν τε ἔχων τὸ ἐπίπεδον τῆς ἡμισφαιρείας πρὸς τὸν ὄφθαλμόν, ὅ,τι ἀντικείμενον θεωρήσῃ δι' αὐτῆς τῆς ὑάλου πολλαπλασιάζεται εἰς ἑπτα ἐπίπεδα ἔχει τὸ κυρτὸν μέρος τῆς ὑάλου· μίαν λαμπράδα φέρει πρὸς ἀνακμῆν τῶν βλέπει πολλαπλασιασμένην εἰς τετράκοντα ἢ πεντάκοντα λαμπράδας κτ.

δ. Θ'. Μέσοι, δι' ἃ τὰ κακὰ φαίνονται
μικρότερα ἀκόμι ἢ ἀπὸ ὅ,τι εἶναι.

Αλλ' ἡ αὐτὴ φαντασία, ἡ ὁποία ἔχει φύσιν νὰ
αὐξάνῃ καὶ νὰ μεγαλύνῃ τὰ κακὰ, δὲν ἔμπορῶσεν
ἀρά γε νὰ σρέψῃ καὶ εἰς τὸ ἐναντίον, νὰ τὰ κάμῃ δι-
λαθῆ νὰ φαίνωνται ἐλαφρότερα καὶ ἁκολώτερα εἰς τὸ
νὰ τὰ υποφέρωμεν;

Εἰς τοῦτο δὲν πρέπει νὰ κάμωμεν ἄλλο, εἰμὴ νὰ
τιμὴ ἐναχολῶμεν εἰς τιμὴ θεωρίαν τῆς ἄλλων ἀνθρώ-
πων, ὅπου εἶναι δυσυχέστεροι ἀπὸ ἡμᾶς, ἢ εἰς τὸ
αὐτό, ἢ εἰς ἄλλο εἶδος κακῶν. Εἰς τὰ κακὰ καὶ ἀγα-
θὰ μέτρον ἀπόλυτον δὲν εἶναι· ἀλλὰ ᾧ διαβαλλόμενα
πρὸς τι μικρότερον ἢ μεγαλύτερον, φαίνονται μεγαλή-
τερα ἢ μικρότερα. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Σενέκας πρὸς
Μαρτίαν· „γράφηθι ὅπου θέλεις· εἰς κάθε μέ-
„ρος θέλεις εὖρη κακὰ βαρύτερα ἀπὸ τὰ ἐδικά σου·
„οἱ πλέον εὐδοξοὶ στρατηγοὶ, οἱ πλέον δυνατοὶ ἡ-
„γεμόνες εἶναι καὶ αὐτοὶ υποκείμενοι εἰς αὐτὰ, καὶ
„μήτε τὰς θεὰς αὐτὰς δὲν τὰς ἀφῆσαν οἱ μῦθοι ἀ-
„πηλαγμύκας τέτων, ἴσως διὰ νὰ εἶναι αἱ θλίψεις
„των ᾧδραμυθία εἰς τὰς ἐδικὰς μας. Δὲν ἔμπορῶεις
„νὰ μοι ὀνομάσῃς μίαν οἰκίαν τὸσον ἀθλίαν, ὥστε
„νὰ μὴ ἔμπορῆ νὰ εὖρη αἰτίαν εἰς μίαν ἄλλαν
„ἀθλιωτέραν διὰ νὰ παρηγορηθῇ.

Ὡσαύτως καὶ ὁ Φοντενέλλης „κοιτάξατε, λέγει, τὰς
„σκλάβας διδεμμένας εἰς τὰς ἀλύκας· σρέψατε τοὺς
„ὀφθαλμούς σας εἰς ἐκείνας τὰς ἀθλίους, οἱ ὅποιοι
„δὲν ἔχον μὲν τι νὰ ζήσεν, ἢ ζῶν δυσυχῶς μὲν τα-
„λαιπωρίας καὶ ἰδρώτας· ᾧδρατηρήσατε ἐκείνας, ὅπως
„κατατήκονται εἰς βασανιστικὰς ἀνιάτους ἀδυναμίας·
„ἀπὸ τοιαύτης συλίσσεται ᾧδραστότερον τὸ ἀνθρώπινον
„ἄσος. Τί μέγα πρᾶγμα ἔθελον εἶναι εἰς τὸν Δι-
„μιουργὸν τῆς φύσεως νὰ μᾶς κάμῃ καὶ ἡμᾶς τοιαύ-
„τας; ἢ, νὰ εἰπῶ καλλίτερα, πόσον ὀφείλομεν νὰ

„ τὸν δὲ χαισῶμεν δι' ὅτι μᾶς ἔκαμην ἀνομοίως; Ἄν-
 „ τὶ λοιπὸν νὰ θλιβώμεθα διὰ τὰ κακὰ, ὅπῃ δὲ
 „ κινιάζομεν, ἄς δὲφραυνώμεθα διὰ ἐκεῖνα, τῷ ὅ-
 „ ποίων εἴμεθα ἀπιπλαγμῆροι.

Ὅχι μόνον διὰ τῆτο ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλο τέλος ἤθε-
 λα ἐγὼ νὰ σρέφωμεν συχνάκισ τὸ ὄμμα εἰς ἐκεῖνας,
 ὅπῃ εὐρίσκονται εἰς ὁμοίαν ἢ χειροτέραν κατάστασιν
 ἀπὸ ἡμᾶς· τῆτο δέ οἱ νὰ ἀδρατηρῶμεν ποῖος ἀπὸ
 αὐτῆς ἢμπορεῖ νὰ ἀδραμυθῆται καλλίτερα, καὶ νὰ τὸν
 μιμῶμεθα. Ἐἴνα τοῖστον ἀδράδειγμα προξενεῖ μεγά-
 λην ἀδρακίνησιν εἰς εἴα φρόνιμον· διὰ τὶ ὅποιος λέ-
 γει συχνάκισ κατ' ἐαυτὸν· εἶναι τόσοι καὶ τόσοι πτω-
 χότεροι, καὶ πλέον ὀξεθυμητοὶ καὶ πλέον φθονητοὶ
 ἀπὸ τὴν τύχην ἀδρά ὅπῃ εἶμαι ἐγὼ, καὶ μὲ ὅλον τῆ-
 το ζῆν εὐθυμοὶ καὶ ἀτάραχοι· αὐτὸς δὲν εἶναι δαυα-
 τὸν νὰ μὴ αἰδανθῆ εἰς τὸν ἐαυτὸν τε εἴα ὀξύ κού-
 ξον διὰ νὰ παχίζῃ νὰ τῆς μιμηθῆ.

δ. Γ'. Ἀμακεφαλαίωσις τῆ παρόμτος Κεφαλαίῃς.

Διὰ νὰ θελάβωμεν ἐν ὀλίγοις τὰ μέχει τῆδε
 ρηθούτα, λέγομεν ὅτι, ἐπειδὴ αἱ θλίψεις τῆς ψυ-
 χῆς προέρχονται ὡς τὰ πολλὰ ἀπὸ τὸν πόθον εἰὸς
 ἀγαθὲ ἀποβληθούτος, πρέπει νὰ κάμνωμεν ὀρθλὴν
 ἐκτίμησιν ἐκεῖνων τῷ ἀγαθῶν, εἰς τὰ ὅποια εἶναι
 τὸσον προσηλωτοὶ οἱ ἀνθρώποι νὰ γνωρίζωμεν πό-
 σον ὀλίγον σωτείναν εἰς τὴν δὲδαιμονίαν μας· καὶ
 ἐπομῆως ὅταν μὴ τῆ ἔχωμεν, νὰ τὰ μεξῶμεν ὡς
 ἀξιπτά· ὅταν δὲ μᾶς ἀρπαθῆν, νὰ εἴμεθα παρε-
 σκόδασμῆροι, ὡσε νὰ ἢμπορῶμεν καὶ χωρὶς αὐτὰ νὰ
 ζήσωμεν εὐθύμως. Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τιμὴ εἶναι τὰ μό-
 να ἀγαθὰ, τὰ ὅποια πρέπει πάντοτε νὰ τιμῶμεν,
 τὴν πρώτῃ δὲν ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ μᾶς τὴν σερή-
 σῃ·

Κεφ. Δ'. Θεραπ. τῆς ψυχ. κακῶν. 73

ση· ἢ δ' ἄρα δυνήσκει νὰ ἀπολεθῇ, εἰμὴ δ' ἔτι ἀνάξιόπια μας, εἰς τὴν ὁποίαν περὶ σὺν ἐφ' ἡμῖν κείται νὰ τὴν ξαναποκτήσωμεν μὲ νέα κατρώματα· αἱ ὕβρεις καὶ συκοφαντίαι ἡμποροῦν πρὸς καιρὸν εὖ τὴν ἀμαυρῶσεν· ἢ λάμψις τῆς ὁμῶς ὀδηγεμένη ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ἐπανέρχεται δ' ἔτι νὰ φανῇ ζωηροτέρα καὶ σιλπιότερα.

Ἀφ' οὗ ἔλασείλαμεν τὰ ἀληθῆ ἀγαθὰ ἀπὸ τὰ ψεῦδη, καὶ ἔλασείλαμεν τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν δ' δαιμονίαν ἀπὸ τὰ ἐπιεικῆ, νὰ ἔχωμεν τὴν ψυχὴν παρεσκιάσμεν πάντοτε εἰς τὴν ἀποβολὴν τῆς φωνῆς, δ' ἔτι νὰ μὴ μᾶς ἔλθῃ, ἀν' τύχη, ἀπροσδόκητος· καὶ ἀν' τῶντι μᾶς ἀρπαθῇ κανεὶν ἀπὸ αὐτὰ, νὰ σρέψωμεν τὴν δ' ἄνοιαν εἰς ἐκεῖνα, ὅπῃ μᾶς μένουν, δ' ἔτι νὰ παρηγορέμεθα μὲ τὴν θεῶν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν δ' τὴν ἀποβολὴν ἐκείνων.

Διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν ἐν τῷ τῷ φαντασίαν νὰ μὴ οἰκειοποιηθῇ τὴν λυπηρὰν ἰδέαν, ὅπῃ ἢ ζημία ἡμπορεῖ νὰ διεγείρῃ καὶ φωνῆν ἀποβολῆν, ἃς καταφύγωμεν παρὰ τοῦ εἰς τὰ μηχανικὰ μέσα, ἔπῃ εἰδείξαμεν· ἃς ἀποφύγωμεν ὡς φαρμάκι τὴν ἀργίαν καὶ μοναξίαν, καὶ ἐκείνῃ τὴν ὀλεθρῆν ἡδονὴν, ἢ ὁποῖα μᾶς κρατεῖ ὡς δεδεμένους εἰς αὐτὰ· ἃς ἐπιδιακώμεν παντοιοτρόπως τὴν σωφροσίαν, τὴν σωμαστίαν, τὸν κόπον, καὶ τὴν δ' ἄχυσιν.

Ἡ φαντασία μ' ὅλον τῷ θεῶν θέλει λείπει νὰ μᾶς κάμνη νὰ αἰδανώμεθα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὴν δυνάμιν τῆς καὶ χερσὶν νὰ θέλωμεν· ἡμεῖς ὁμῶς ἃς παχίζωμεν νὰ τὴν ὑπερνεκώμεν μὲ ἐναντίας εἰκόνας. Ἄν τὸ κακὸν ἐπιδέχεται διόρθωσιν, ἃς ἐναχολῆται ἢ δ' ἄνοια εἰς τὴν ταύτης θεωρίαν, καὶ δ' ἔτι τῆς ἐλπίδος, ἃς ἀπολαμβανῆ τὴν φωνῆν, ὅπῃ ἔπῃ νὰ προέλθῃ ἐξ αὐτῆς τῆς θεραπείας· ἀν' τὸ κακὸν καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἀθεράπευτον, οὐκ ἔτι θάτερον, ἢ νὰ μὴ τὸ βάνωμεν τελείως εἰς τὸν νῦν μας, ἢ ἀν' αὐτὸ μᾶς παρῆσεται ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιμόνως, νὰ φρονισ-

74 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

λόνωμεν τὴν φαντασίαν εἰς τὴν καλλιτέραν ὄψιν τε·
ἢ ἐπειδὴ κάθε κακὸν φέρει μεθ' ἑαυτῆ ὡς τὰ πολλὰ
κάτι ἀγαθόν, εἰς τὴν θεωρίαν τέτε μόνον νὰ ποροση-
λόνωμεν τὴν εὐνοίαν.

Ἐὰν δὲ ἡ φαντασία θέλη δυνασικῶς νὰ μᾶς δεί-
ξη ἢ τὴν λυπηρὰν ὄψιν τε, νὰ πληροφορούμεθα τότε
ἵτι αὐτὸ ὁρᾷ εἶναι καθ' ἑαυτὸ τέσον λυπηρὸν, καθὼς
αὐτὴ μᾶς τὸ ζωγραφίζει· νὰ ἐνθυμούμεθα ὅτι ἡ
φαντασία ἔχει φύσιν πάντοτε νὰ μεγαλύνῃ ὅλα τὰ
πράγματα· ἢ ὅτι μεταβαίνοντας ἀπὸ τὰ καὶ φαντα-
σίαν εἰς τὰ πραγματικά, κάθε κακὸν γίνεται πάν-
τοτε μικρότερον. Εἶτα νὰ σρέψωμεν τὸ ὄμμα εἰς τὴν
θεωρίαν ἐκείνων, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς κατάσασιν
χειροτέρων ἀπὸ ἡμᾶς, ἢ νὰ παρηγορούμεθα, ὅτι ὑ-
περέχομεν ἀπὸ πολλὰς· νὰ παρατηρῶμεν ποῖοι ἀπὸ
αὐτῶν ἠμποροῦν, ἢ ἠμπόρισαν νὰ εὕρουν ταχύτερον πα-
ράμυθίαν, ἢ νὰ τῶς μιμήμεθ'.

Διὰ τῆς χήσεως τέτων τῶν μέσων σπανίως θέλει
μᾶς ποροξενῆ ὑπερβολικὴν πίκραν ἢ ἀποβολήτινος ἀ-
γαθῆ. Εἶναι πορόδηλον, ὅτι ἡ χῆσις τῶν ποροξενότε-
ρων τέτων μέσων ἠμπορεῖ νὰ χῆσιμεύσῃ ἢ εἰς τὸ
νὰ νικήσωμεν καὶ ἄλλα εἶδη θλίψεων, τὴν πίκραν
δηλαδὴ, ὅπῃ ποροέρχεται ἀπὸ εὐα κακόν, ὅπῃ ἐδοκι-
μάσωμεν, τὴν ἀνησυχίαν, ὅπῃ γῆνάται ἀπὸ τὴν ἐ-
πιθυμίαν, τὴν σνοχωρίαν, ὅπου ποροέρχεται ἀπὸ
τὸν φόβον· ἀλλὰ πορο τῶν ἀφίνουμεν νὰ ὀμιλήσω-
μεν εἰς ἄλλο μέρος μεθ' ἑαυτοῦ ἀκρίβειαν.

Διὰ νὰ εἰπῶ λοιπὸν μεθ' ἑαυτοῦ λόγον τὸ πᾶν, εἰς
ὅλα τὰ κακὰ, ὅπου ἠρτῶνται ἀπὸ τὴν φαντασίαν,
πορέπει νὰ παχίζωμεν παντὶ θέσει νὰ τὴν ἀποξέ-
πωμεν, ἢ νὰ ἀνακαλώμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν φαν-
τασίαν εἰς τὴν αἴδησιν. Τέτο εἶναι τὸ μόνον μέσον
ἀπὸ νὰ τὰς ὑπερνεκῶμεν· τὰ ἄλλα ὅλα εἰς τέτο ἀ-
νάγονται.